

ISSN (Print) 2616-678X
ISSN (Online) 2663-1288

Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің

ХАБАРШЫСЫ

BULLETIN

of L.N. Gumilyov
Eurasian National University

ВЕСТНИК

Евразийского национального
университета имени Л.Н. Гумилева

ФИЛОЛОГИЯ сериясы
Серия **ФИЛОЛОГИЯ**
PHILOLOGY Series

№4(129)/2019

1995 жылдан бастап шығады

Издается с 1995 года

Founded in 1995

Жылына 4 рет шығады

Выходит 4 раза в год

Published 4 times a year

Нұр-Сұлтан, 2019

Nur-Sultan, 2019

Нур-Султан, 2019

Бас редакторы **Дихан Қамзабекұлы**
филология ғылымдарының докторы, ҚР ҰҒА академигі (Қазақстан)

Бас редактордың орынбасары **Шолпан Жарқынбекова**
филология ғылымдарының докторы, проф. (Қазақстан)

Редакция алқасы

Аскер оғлы Рамиз	ф.ғ.д., проф. (Әзербайжан)
Ақматалиев Абдылдажан	ф.ғ.д., проф. (Қырғызстан)
Аймұхамбет Жанат	ф.ғ.д., проф. (Қазақстан)
Бахтикиреева Улданай	ф.ғ.д., проф. (Ресей)
Беженару Людмила	ф.ғ.д., проф. (Румыния)
Бейсембаева Жанаргүл	ф.ғ.к. (Қазақстан)
Біжкенова Айгүл	ф.ғ.д., проф. (Қазақстан)
Жақыпов Жантас	ф.ғ.д., проф. (Қазақстан)
Журавлева Евгения	ф.ғ.д., проф. (Қазақстан)
Жаң Динжиң	PhD, проф. (Қытай)
Ескеева Мағрипа	ф.ғ.д., проф. (Қазақстан)
Ержласун Гүлжанат	PhD, проф. (Түркия)
Қасқабасов Сейіт	ф.ғ.д., проф. (Қазақстан)
Негимов Серік	ф.ғ.д., проф. (Қазақстан)
Нұрғали Қадиша	ф.ғ.д., проф. (Қазақстан)
Нуриева Фануза	ф.ғ.д., проф. (РФ, Татарстан)
Райхл Карл	ф.ғ.д., проф. (Германия)
Рахманов Носимхан	ф.ғ.д., проф. (Өзбекстан)
Риверс Уильям Патрик	PhD, проф. (АҚШ)
Сәтенова Серіккүл	ф.ғ.д., проф. (Қазақстан)
Тәжібаева Сәуле	ф.ғ.д., проф. (Қазақстан)
Тұрысбек Рақымжан	ф.ғ.д., проф. (Қазақстан)
Хисамитдинова Фирдаус	ф.ғ.д., проф. (РФ, Башқұртстан)
Чернявская Валерия	ф.ғ.д., проф. (Ресей)
Шәріп Амантай	ф.ғ.д., проф. (Қазақстан)
Шәріпова Гүлбану	ф.ғ.к., доцент м.а. (Қазақстан)
Экиджи Метин	PhD, проф. (Түркия)
Янковски Хенрих	PhD, проф. (Польша)

Редакцияның мекенжайы: 010008, Қазақстан, Нұр-Сұлтан қ., Қ.Сәтбаев к-сі, 2, 402 каб.

Тел.: +7(7172) 709-500 (ішкі 31-413)

E-mail: vest_phil@enu.kz

Жауапты редактор, компьютерде беттеген: Илияс Құрманғалиев

Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің Хабаршысы. ФИЛОЛОГИЯ сериясы
Меншіктенуші: ҚР БжҒМ «Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті» ШЖҚ РМК
ҚР Ақпарат және коммуникациялар министрлігінде 27.03.2018 ж. №16996-Ж тіркеу куәлігімен тіркелген.
Мерзімділігі: жылына 4 рет. Тиражы: 35 дана
Типографияның мекенжайы: 010008, Қазақстан, Нұр-Сұлтан қ., Қажымұқан к-сі, 12/1,
тел.: +7(7172)709-500 (ішкі 31413)

© Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті

Editor-in-Chief **Dikhan Kamzabekuly**
Doctor of philology, academician of NAS RK (Kazakhstan)

Deputy Editor-in-Chief **Zharkynbekova Sholpan**
Doctor of philology, Prof. (Kazakhstan)

Editorial board

Asker ogly Ramiz	Doctor of philology, Prof. (Azerbaijan)
Akmataliyev Abdildajan	Doctor of philology, Prof. (Kyrgyzstan)
Aimukhambet Zhanat	Doctor of philology, Prof. (Kazakhstan)
Bakhtikireeva Uldanai	Doctor of philology, Prof. (Russia)
Beisembayeva Zhanargul	Can. of philology (Kazakhstan)
Bezhenaru Lyudmila	Doctor of philology, Prof. (Romania)
Bizhkenova Aigul	Doctor of philology, Prof. (Kazakhstan)
Chernyavskaya Valeriya	Doctor of philology, Prof. (Russia)
Erzhiasun Güljanat	PhD, Prof. (Turkey)
Yeskeyeva Magripa	Doctor of philology, Prof. (Kazakhstan)
Henryk Jankowski	PhD, Prof. (Poland)
Kaskabassov Seit	Doctor of philology, Prof. (Kazakhstan)
Khisamitdinova Firdaus	Doctor of philology, Prof. (RF, Bashkortostan)
Metin Ekiji	PhD, Prof. (Turkey)
Negimov Serik	Doctor of philology, Prof. (Kazakhstan)
Nurgali Kadisha	Doctor of philology, Prof. (Kazakhstan)
Nurieva Fanuza	Doctor of philology, Prof. (RF, Tatarstan)
Reichl Karl	Doctor of philology, Prof. (Germany)
Rakhmanov Nasimhon	Doctor of philology, Prof. (Uzbekistan)
Rivers William Patrick	PhD, Prof. (USA)
Satenova Serikkul	Doctor of philology, Prof. (Kazakhstan)
Sharip Amantay	Doctor of philology, Prof. (Kazakhstan)
Sharipova Gulbanu	Can. of philology, assos. Prof. (Kazakhstan)
Tazhybayeva Saule	Doctor of philology, Prof. (Kazakhstan)
Turysbek Rakymzhan	Doctor of philology, Prof. (Kazakhstan)
Zhakypov Zhantas	Doctor of philology, Prof. (Kazakhstan)
Zhang Dingjing	PhD, Prof. (China)
Zhuravleva Yevgeniya	Doctor of philology, Prof. (Kazakhstan)

Editorial address: 2, Satbayev str., of. 402, Nur-Sultan, Kazakhstan, 010008
Tel.: +7(7172) 709-500 (ext. 31-413)

E-mail: vest_phil@enu.kz

Executive editor, computer layout: Ilyas Kurmangalyev

Bulletin of L.N. Gumilyov Eurasian National University PHILOLOGY Series

Owner: Republican State Enterprise in the capacity of economic conduct «L.N.Gumilyov Eurasian National University» Ministry of Education and Science of the Republic of Kazakhstan

Registered by Ministry of Information and Communication of the Republic of Kazakhstan. Registration certificate No 16996-Ж from 27.03.2018

Periodicity: 4 times a year Circulation: 35 copies

Address of printing house: 12/1 Kazhimukan str., Nur-Sultan, Kazakhstan 010008; tel.: +7(7172) 709-500 (ext. 31413)

© **L.N. Gumilyov Eurasian National University**

Главный редактор **Дихан Камзабекулы**
доктор филологических наук, академик НАН РК (Казахстан)

Зам. главного редактора **Шолпан Жаркынбекова**
доктор филологических наук, проф. (Казахстан)

Редакционная коллегия

Аскероглы Рамиз	д.ф.н., проф. (Азербайджан)
Акматалиев Абдылдажан	д.ф.н., проф. (Киргизстан)
Аймухамбет Жанат	д.ф.н., проф. (Казахстан)
Бахтикиреева Улданай	д.ф.н., проф. (Россия)
Беженару Людмила	д.ф.н., проф. (Румыния)
Бейсембаева Жанаргуль	к.ф.н. (Казахстан)
Бижкенова Айгуль	д.ф.н., проф. (Казахстан)
Жакыпов Жантас	д.ф.н., проф. (Казахстан)
Жан Динжин	PhD, проф. (Китай)
Журавлева Евгения	д.ф.н., проф. (Казахстан)
Ескеева Магрипа	д.ф.н., проф. (Казахстан)
Ержласун Гульжанат	PhD, проф. (Турция)
Каскабасов Сеит	д.ф.н., проф. (Казахстан)
Негимов Серик	д.ф.н., проф. (Казахстан)
Нургали Кадиша	д.ф.н., проф. (Казахстан)
Нуриева Фануза	д.ф.н., проф. (РФ, Татарстан)
Райхл Карл	д.ф.н., проф. (Германия)
Рахманов Насимхон	д.ф.н., проф. (Узбекистан)
Риверс Уильям Патрик	PhD, проф. (США)
Сатенова Сериккуль	д.ф.н., проф. (Казахстан)
Тажибаева Сауле	д.ф.н., проф. (Казахстан)
Турысбек Рахимжан	д.ф.н., проф. (Казахстан)
Хисамитдинова Фирдаус	д.ф.н., проф. (РФ, Башкортостан)
Чернявская Валерия	д.ф.н., проф. (Россия)
Шарип Амантай	д.ф.н., проф. (Казахстан)
Шарипова Гульбану	к.ф.н., и.о. доцент (Казахстан)
Экиджи Метин	PhD, проф. (Турция)
Янковский Хенрих	PhD, проф. (Польша)

Адрес редакции: 010008, Казахстан, г. Нур-Султан, ул. К.Сатпаева, 2, каб. 402

Тел.: +7(7172) 709-500 (вн. 31-413)

E-mail: vest_phil@enu.kz

Ответственный редактор, компьютерная верстка: Ильяс Курмангалиев

Вестник Евразийского национального университета имени Л.Н. Гумилева. Серия ФИЛОЛОГИЯ
Собственник: РГП на ПХВ «Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева» МОН РК
Зарегистрирован Министерством информации и коммуникаций РК под номером №16996-Ж от 27.03.2018г.
Периодичность: 4 раза в год Тираж: 35 экземпляров
Адрес типографии: 010008, Казахстан, г. Нур-Султан, ул. Кажимукана, 12/1, тел.: +7(7172)709-500
(вн. 31413)

© Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева

Мазмұны

Фольклор және әдебиеттану

<i>Азкенова Ж., Оразаева Қ.</i> Н. Гогольдің «Ескілікті помещиктер» повесіндегі Данте архетипі және апостасиясы	8-15
<i>Байділдаева Н., Негимов С.</i> Жетес би тағылымы	16-23
<i>Байтанасова Қ.</i> Мәтін теориясының кейбір мәселелері	24-31
<i>Есенова А., Оразбек М.</i> Ғалым Жайлыбай поэзиясындағы жаңа ізденістер	32-38
<i>Жапанова М., Нұрманова Ж.</i> Асанәлі Әшімовтің «Арылу прозасы»: жанрлық әртектілігі	39-46
<i>Қалиева А., Маукеева А., Рысбаева А.</i> Герольд Бельгердің шығармашылық даралығының қалыптасуы	47-52
<i>Қожашев М.</i> Жамбылдың жыршылық өнері: қалыптасуы мен ерекшелігі	53-60
<i>Мәжіева Н., Балтабаева Н., Юсуп П.</i> Қазақ эпостарында полигамиялық некенің көркем бейнеленуі	61-66
<i>Найманбай А.</i> Заман шындығы: ақиқат пен көркемдік шешім сабақтастығы ...	67-72
<i>Салиқжанова Ш., Карипжанова Г.</i> Қазіргі қазақ жастар поэзиясындағы қоғам бейнесі	73-79
<i>Сайлауова А.</i> Жыршы-жыраулар мектептерінің зерттелуі	80-86
<i>Сейсенбиева Э., Мәдібаева Қ., Юсуп А.</i> Ы.Алтынсариннің «Шариат-ул ислам» еңбегіндегі мұсылман ағартушылығы	87-92

Лингвистика және әдістеме

<i>Абдыханова Б., Мейрамбекова Л.</i> Прецедентті есімдер: фольклордың ықпалы және әлем мәдени кеңістігіндегі орны (неміс тілі материалы негізінде)	93-98
<i>Біжкенова А., Сәбитова Л.</i> Құрылымдық бөлімшенің ғылыми қызметі - университеттің даму компоненттерін зерттеудің маңызды бағытының бірі ретінде	99-107
<i>Досжан Г.</i> Кірме сөз мәселелерін зерттеудегі интегративтік тәсілдер	108-118
<i>Ербулатова И., Салимов Т.</i> «Тағам» атауы: лексика-семантикалық аядағы мәдени-таңба бірліктері	119-124
<i>Жұмағұлова А., Сыздықова Г.</i> Лингвоэкология және медиакөңістік	125-132
<i>Жұмаханова А., Біжкенова А.</i> Бағалау - қарым-қатынастың сөйлеу актісі	133-140
<i>Ильясова Н.</i> Синтагма – тіл теориясы мен танымды байланыстырушы бірлік	141-150
<i>Кадеева М., Дмитрюк Н., Нарожная В.</i> Атаулы грамматикалық категориялардың имплициттілігі	151-158
<i>Тулеубаева С.</i> Лингвофилософиялық дәстүр сабақтастығы: әл-Фарабиден В. фон Гумбольдке дейін	159-166
<i>Өтебалиева Г., Қасқабасова Х.</i> Коммуникативтік құзіреттілік - шет тілін оқыту үдерісін зерттеу аспектісі	167-176
<i>Шингарева М., Нарожная В.</i> Рождестволық құттықтауларды талдау ерекшелігі - саяси дискурс элементі	177-184

Әдеби шолу

<i>Қайыржанов А.</i> Шәкәрім. Шынайы ізгілікті іздеу	185-189
--	---------

Contents

Folklore and Literary Studies

<i>Azkenova Zh., Urazayeva K.</i> Dante's archetype and apostasy in the novel of «Old World Landowners» by N. Gogol	8-15
<i>Beydildaeva N., Negimov S.</i> Jetes Biy's Edification	16-23
<i>Baitanasova K.</i> On Some Issues of Text Theory	24-31
<i>Yessenova A., Orazbek M.</i> The latest research related to the poetry of Galym Zhaylybay	32-38
<i>Zhapanova M., Nurmanova Zh.</i> Assanali Ashimov's «Confession Prose»: Genre Diversity	39-46
<i>Kalieva A., Maukeeva A., Rysbaeva A.</i> Formation of Herold Belger's Creative Individuality	47-52
<i>Kozhashev M.</i> Zhambyl's Poetic Art: Formation and Poetry	53-60
<i>Mazhyeva N., Baltabaeva Nazim, Yussup P.</i> The Art Image of Polygam Marriage in Kazakh Epics	61-66
<i>Naimanbai A.</i> Reality of the Era: Continuity of Truth and Literary Solutions	67-72
<i>Salikzhanova Sh., Karipzhanova G.</i> The image of society in modern Kazakh poetry ...	73-79
<i>Sailauova A.</i> On Research of Zhyrshy-Zhirau Schools	80-86
<i>Seisenbiyeva E., Madibayeva K., Yussup A.</i> Muslim Enlightenment in Y. Altynsarin's Works «Shariat-ul Islam»	87-92

Linguistics and methodics

<i>Abdykhanova B., Meirambekova L.</i> Precedent Names: Influence of Folklore and Its Place in World Cultural Space (based on the German language)	93-98
<i>Bizhkenova A., Sabitova L.</i> Scientific Activity of Structural Divisions as One of the Important Components in the Development of a Research University	99-107
<i>Doszhan G.</i> Integrative Approaches to Studying Borrowed Words	108-118
<i>Yerbulatova I., Salimov T</i> Culture-Marked Units of the Lexical-Semantic Field «Food»	119-124
<i>Zhumagulova A., Syzdykova G.</i> Linguoecology and Media Space	125-132
<i>Zhumakhanova A., Bizhkenova A.</i> Evaluation as a Speech act of Communication	133-140
<i>Ilyassova N.</i> Syntagma – a Unit Combining Language and Cognitive Theory	141-150
<i>Kadeyeva M., Dmitryuk N., Narozhnaya V.</i> On Implicitness of Nominal Grammatical Categories	151-158
<i>Tuleubayeva S.</i> Linguophilosophy from al-Farabi to V. von Humboldt: Continuity of Tradition	159-166
<i>Utebalieva G. , Kaskabassova Kh.</i> Communicative Competence: As an Aspect in Studying the Process of a Foreign Language Acquisition	167-176
<i>Shingareva M., Narozhnaya V.</i> Peculiarities of Analyzing Christmas Messages as an Element of Political Discourse	177-184

Literature Review

<i>Kairzhanov A.</i> Shakarim. The quest for absolute good	185-189
--	---------

Содержание

Фольклор и литературоведение

<i>Азкенова Ж., Уразаева К.</i> Дантовский архетип и апостасия в «Старосветских помещиках» Н. Гоголя	8-15
<i>Бейдильдаева Н., Негимов С.</i> Назидания Жетес бия	16-23
<i>Байтанасова К.</i> О некоторых проблемах теории текста	24-31
<i>Есенова А., Оразбек М.</i> Поэзия Галыма Жайлыбая в свете новых исследований ...	32-38
<i>Жапанова М., Нурманова Ж.</i> «Исповедальная проза» Асанали Ашимова: жанровое многообразие	39-46
<i>Калиева А., Маукеева А., Рысбаева А.</i> Становление творческой индивидуальности Герольда Бельгера	47-52
<i>Кожашев М.</i> Поэтическое искусство Жамбыла: становление и особенности.....	53-60
<i>Мажиева Н., Балтабаева Н., Юсуп П.</i> Художественное изображение полигамного брака в казахских эпосах	61-66
<i>Найманбай А.</i> Реальность эпохи: преемственность правды и художественного решения	67-72
<i>Саликжанова Ш., Карипжанова Г.</i> Образ общества в современной казахской молодежной поэзии	73-79
<i>Сайлауова А.</i> Об исследованиях сказительских школ (школ жырышы и жырау) ...	80-86
<i>Сейсенбиева Э., Мадиева Қ., Юсуп А.</i> Мусульманское просветительство в трудах Ы.Алтынсарина «Шариат-ул ислам»	87-92

Лингвистика и методика

<i>Абдыханова Б., Мейрамбекова Л.</i> Прецедентные имена: влияние фольклора и его место в мировом культурном пространстве (на материале немецкого языка)	93-98
<i>Бижкенова А., Сабитова Л.</i> Научная деятельность структурных подразделений как одна из важных составляющих развития исследовательского вуза	99-107
<i>Досжан Г.</i> Интегративные подходы к изучению заимствованных слов	108-118
<i>Ербулатова И., Салимов Т.</i> Культурно-маркированные единицы лексико-семантического поля «Еда»	119-124
<i>Жумагулова А., Сыздыкова Г.</i> Лингвоэкология и медиапространство	125-132
<i>Жумаханова А., Бижкенова А.</i> Оценка как речевой акт коммуникации	133-140
<i>Ильясова Н.</i> Синтагма – единица, связывающая теорию языка и познания	141-150
<i>Кадеева М., Дмитрюк Н., Нарожная В.</i> Об имплицитности именных грамматических категорий	151-158
<i>Тулеубаева С.</i> Преемственность традиций в лингвофилософии: от аль-Фараби к В.фон Гумбольдту	159-166
<i>Утебалиева Г., Каскабасова Х.</i> Коммуникативная компетенция как аспект в изучении процесса усвоения неродного языка	167-176
<i>Шингарева М., Нарожная В.</i> Особенности анализа рождественских поздравлений как элемента политического дискурса	177-184

Рецензия

<i>Каиржанов А.</i> Шакарим. Поиски абсолютного добра	185-189
---	---------

FTAMP 17.81.31

Элеонора Сейсенбиева, Қанипаш Мәдібаева, Айжан Юсуп
Қазақ ұлттық қыздар педагогикалық университеті, Алматы, Қазақстан
(E-mail: elka1975@inbox.ru)

Ы. Алтынсариннің «Шариат-ул ислам» еңбегіндегі мұсылман ағартушылығы

Аңдатпа. Мақалада қазақ әдебиетінің бай мазмұнды елеулі желісі – діни-ағартушылық бағыттың XIX ғасырдағы көркемдік өрісі тұрғысынан тың пайымдаулар жасалған. Мақалада Ыбырай Алтынсариннің қазақ әдебиеті тарихындағы діни, мұсылмандық ағартушылық бағыттағы еңбегі туралы айтылады. Жеке шығармашылық тұлға – Ы.Алтынсариннің әдеби мұрасы көркемдік тұрғыда сараланған. Бұл мақаланың негізгі мақсаты қазақ әдебиетінің тарихындағы мейлінше өнімді шығармашылық дәуір – XIX ғасырдағы әдеби мұраның өзекті мазмұнын құраған экзегетикалық дәстүрді тарихи алғышарттар, көркемдік негіз, ұстанымдар ауқымында тануды ғылыми зерттеуге тарту қисындарын пысықтау бағыттарымен айқындалады.

Түйін сөздер: Діни ағартушылық, көркемдеу тәсілдері, экзегетика, Құран Кәрім, рухани қуат.

DOI: <https://doi.org/10.32523/2616-678X-2019-129-4-87-92>

Кіріспе. Қазақ әдебиетінің тарихын зерттеуде әдеби мұрадағы дін негіздерін насихаттау, түсіндіру бағытындағы шығармалар ұзақ жылдар бойы қисынсыз айыпталып, шетқақпайланып, көркемдік өрістегі елеулі бағыт мәнінде ғылыми айналымға тартылмай келеді. Мәселені түбегейлі зерделеуге кезеңдік саяси-идеологиялық ұстанымдар елеулі ықпал етті.

Адамзат тарихында ислам дінінің жер бетіндегі діндердің ішіндегі беделді екендігі тарихи шындық. Біздің мақаламыздың негізгі өзегі осы Ислам дінінен, Құран сюжеттерінің желісінен бастау алған қисса-дастандар мен жұмбақ айтыстардың тарихпен ара қатынасының қандай деңгейде екендігін анықтау да қажеттіліктің бір тарауы болмақ. XIX ғасырдағы ақындар мен олар туралы деректердің көркем әдебиеттегі көрінісі мен суреттелуін айқындау да жұмысымыздың өзекті мәселесінің бірі демекпіз.

Қазақ әдебиетінің тарихын зерттеуде Дихан Қамзабекұлының XIX ғасырдағы мұсылмандық ағартушылық жөніндегі қисындарға назар аударады [1]. Қазақ жерінде қайта өрлеген XIX ғасырдағы діни ағартушылықтың мәселесі XX ғасыр басындағы әдеби дамуды зерттеуде Бейсембай Кенжебаев еңбектерінде «діни ағартушы ақындар» атауымен ғылыми айналымда болды. Ыбырай Алтынсариннің «Шариат ул-ислам» - «Мұсылманшылықтың тұтқасы» атты 1884 жылы араб әрпімен жазылып, жарық көрген еңбегінің маңызы ерекше.

Зерттеу мақсаты. Әлемдік тәжірибеде сөз өнері тарихының көркемдік даму бағыттарын, жеке шығармашылық тұлға мұрасының жалпыадамзаттың артықшылық, айрықшылықтарын тәптіштеп, түгендеп, ғылыми бағыт түзіп, үздіксіз танып, танытып, игеріп отыру мұраттарындағы үздіксіз зерттеу бағыттары орныққан. Діни кітаптарды, яғни «Библия», «Құран» зерттеу, талдау жасау, түсіндірмелер жазу ісі ортағасырдан бастап экзегетика дәстүрін қалыптастырған. «Құран» кітабын аудару мәселесі де 16-17 ғасырларда қолға алына бастаған.

Бұл дәстүр көптеген әдебиеттердің тарихында дамыған. Мысалы, грузин әдебиетінің X-XII ғасырларындағы дамуы осы экзегетикалық дәстүрмен байланысты [4,199 б.]. Бұл тұрғыда қазақ әдебиетінің даму тарихындағы исламдық арқаулардың шығармашылық үдерісте орнығу мәселесі қазақ әдебиеттану ғылымында тұтас, хронологиялық жүйедегі кешенді ғылыми бағытта арнайы зерттелмеді.

Мәселенің зерттелу тарихы. Бұл жерде жинақтары XX ғасыр басында жарық көргендігі фактісінде ғана XIX ғасырда жасаған ақындар мұрасы XX ғасыр әдебиетінің «еншісі» болып кеткендігін ескеруіміз керек.

«Шығыста да батыстың қысымына қарсы қозғалыс болған. Бұл ескі режимді қайта құру негізінде болды. Дінді қолдарына ту етіп ұстады. Европаның өнерінен қашпау керек, бірақ алғанда исламды күшейту үшін алу керек деді.

Мысырдан Мұхамбет Ғабдықу шықты. Бірнеше медреселер болды. Мұсылманшылықтың логика, философиясын оқыды» [2, 38 б.].

Осында тәрбиені ескі медреседен алған, өз бетімен көп білім іздеген, араб, парсы тарихынан көп жаңа дерек тауып, жазған деп татардан шыққан Маржаниды айтады. Бұратана жұрттың дін ағартушылары тұрғысында бұл фактілер кейінгі кезеңде ғылыми жаңа бағыттарда толымды, негізді зерттеулерге ұласуда.

Ресей мұсылмандарының діни ағартушылық бағыттағы қайраткерлік еңбегіне зер салуда Тұрсын Жұртбайдың Ш.Маржани туралы «Шаһабутдин Маржани және оның қазақ ой-санасына ықпалы» атты мақаласындағы тоқтамдар елеулі [3].

Автор мақалада Маржани тұлғасына тарихи мәнде тоқтала отырып қазақ оянушылығындағы ықпалына деп қоюдың түп-тамыр, тереңдерін тану қисындарын қадау-қадау жүйемен орнықтырды.

«Шаһабутдин Маржани – исі мұсылман қауымы мен түркі жұрты әлемінің танымы мен ойлау жүйесіне өзгеріс әкелген ғалами ғұлама. Оның ілімі Абайдың көркемдік танымының тамырына нәр, ойына қуат, өнеріне өріс берді. Сондықтан да Шаһабутдин Маржаниді қазақ ұлтының ұлттық идеясының уызын ұйытқан ой мәйегінің иесі, ұлт ұстазы ретінде қабылдау – «мәңгілік ел» идеясын мұрат тұтқан қауым үшін «өткендерге салауат, ұрпақтарға аманат» болып табылады. Оның осы аттас «Өсиет кітабы» XIX ғасырдағы мұсылман мен түркі әлемінің танымдық және тарихи жадын аударып төңкеріп жаңғыртқан, рухани және ұлттық сана азаттығы бағытын қалыптастырған жадидтік – құбылысты тұлға. Өкінішке орай, XIX ғасырдың екінші жартысы мен XX ғасырдың бірінші ширегінде ислам әлемін қадыми ғұрып пен ұлттық тұйықталудың тылсымынан жол тауып шығарған, Абай арқылы сүзіліп кеп біртұтас Алаш идеясының қалыптасуына негіз қалаған жадидтік ғұламалар мен дін, ұлт қайраткерлерінің ілімінен қазіргі қазақ қауымы қалыс қалып келеді. Соның салдарынан ислами ақиқаттың, яғни «Пайғамбардың ақ жолы» бұрмаланып, исі мүсілімнің тұтас танымын суыртпақтала сөгіліп, түсі оңып кетіп жатыр» [3, 28 б.].

Мұсылман ағартушылығы мәселесінде Д.Қамзабекұлы түбегейлі түйткілдерді түп-тереңінен ақтарып зерделеуге ден қояды. Зерттеуші мұсылман ағартушылығының қазақ даласына жайылу жолдарын саралауында төте жол Мысырдан, екінші жол – Түркиядан, үшінші жол – Қазан, Бақшасарай тараптарынан тарылған дейді.

XX ғасырдың 20 жылдарында-ақ құрсауын мығымдай бастаған идеологиялық саясаттың көлеңкесі көлейлеген тұстары байқалғанына қарамастан мақалада мәселе нақты аталған. Ыбырай Алтынсарыұлының 1884 жылы Қазан баспасынан жарық көрген «Шарият ул-ислам» кітабын экзегетикалық мұраттар ауқымында танытып, жеткізуді көздеген мақаласыда Ш.Қ. Сәтбаева «ағартушылық» атауын жиі қолданады. Әрі ағартушылықтың дін негіздерін ұғындыру бағытындағы сипатын да ашып отырады. Алайда кезеңдік қалыптар бойынша діни ағартушылық «айыпты» шығармашылық тұлғаларға таңылған лақап болғандықтан, бәлкім басқа да ықпалды себептерден «діни ағартушылық» деген ұғымға бармайды, бірақ ұғым түзуінде бұл мәселе ап-айқын айтылған.

Ыбырай Алтынсариннің «Шарият ул-ислам» атты еңбегін жазудағы басты мақсаты туралы былай дейді: «Қазіргі кезде қазақ арасында Мұхамбеттің діни оқуы жайылып, етек алып барады... мүмкін болғанша, біріншіден, қазақ жастарының дін жөніндегі түсініктері теріс бағытқа түсіп кетпеуі үшін, ал екіншіден, қазақтың жазба тілінде татар тілі орынсыз

етек алуына жол бермеу үшін (бұл – қазақтарды татарландырудың ең сенімді тәсілдерінің бірі ғой) мен соңғы кезде Мұхамбет шарифатын үйрене бастап... Осы оқу құралын құрастыруға кірістім» [4, 324 б.]. Ағартушы Ы.Алтынсариннің өзінің деректеріне сүйенсек, бұл кітапты жазу және жарық көру оңайға түскен жоқ. Кітап төрт бөлімнен тұрады. Алғашқы бөлім иман туралы, мұсылман діні бойынша иман дегеннің не екені, Мұхамедті Алланың елшісіне ретінде таңуы айтылады. Екінші бөлімде, Аллаға құлшылық ету, бес уақыт намаз оқу, ораза ұстау, жағдайы жоқтарға садақа беру, қайырымдылық істер жасау, жетім-жесірлерге көмек беріп, аяу, жаман істерден аулақ болу және т.б. айтылған. Үшінші бөлімде, адамгершілік, ізгілік туралы сөз қозғаса. Кітаптың соңғы бөлімінде, дұғалардың қазақша мағынасы мен араб тілінде жазылған аяттарды қазақ тіліне аударған.

Мәселенің талқылануы. «Дін канондарын түсіндіруді жазушы «Иман турасында» деп бастауында едәуір сыр жатыр деуге болады. Діни кітап болғандықтан әрі ресми талапқа сай келу көзделуіне жақсылық, ізгілік, тәрбиелеу сияқты негізгі көкейкесті мақсат сыналған.

Басқа халықтарда бар ма, жоқ па білмеймін, қазақтарда иманжүзді кісі, «иманды адам» деген сөз бар. Қашаннан қалыптасқанын кім білсін, әйтеуір ертеде пайда болған сияқты және ислам діні сахараға келуіне, енуіне байланысты, шамасы 8-9 ғасырдан қолданыла бастаған болуы мүмкін.

«Кімнің ұяты жоқ болса, соның иманы да жоқ» - деген Абай. Басқасын былай қойғанда бір ғана осы «иманды», «иманжүзді» сөзінің өзінде қазақтардың дінді қабылдау өзгешелігінің біраз қыры сәулеленген. Демек кітапта «иманжүзді» атану үшін адам «иман» дегеннің не екенін білуі, біліп қана қоймай өмірде іс жүзіне асыру, бойына сіңіре білуі шарт екені айтылады. Сонда ғана дүниеде биік ізгілік барына сеніп, соған ұмтылатын, үлкенді, даналықты сыйлайтын, барды ұқыппен бағалайтын, шапағатты, некені қадірлейтін мейірімді адам болмақ [5, 207 б.]. «Яғни – шынай мұсылман» деген ой көкейде тұрғаны әбден ықтимал.

Әрі қарайғы Ыбырай кітабын интерпретациялау бұл ойымызды бекіте түскендей. Еңбектің атауы – «Шариат-ул ислам». «Мұсылманшылықтың тұтқасы». Ш.Сәтбаева осы еңбектің мұсылмандық ағартушылық бағыттағы мәнін, мейлінше ұғындыра байыптайды. Ыбырай Алтынсарыұлының XIX ғасырдағы Ресей мұсылмандары арасында жаңа серпін алған діни ағартушылыққа қатысы әлемдік мұсылмандық ағартушылықтың заманалық бағыттары, Исмаил Ғаспралы өнегесі ауқымында ілгеріде М.Әуезов меңзеген мәселенің байыбы кейіндеп М.Мырзахметұлы, Ш.Сәтбаева зерттеулерінде сәулеленді.

Екі жақты қысымда ағартушылық мұраттары, сөз жоқ, мұсылмандық ағартушылық қозғалыс талаптарымен үндес, ыңғайлас, сабақтас бағытта көрініс тапқан Ыбырай Алтынсарыұлының шығармашылық ғұмырбаяны, өмірлік ұстанымдары тұрғысында ескеретін өзекті мәселенің бірі – осы дін ағартушылығы бағытындағы еңбектері.

«Шариат-ул исламда» тәптіштеп мазмұндалған мұсылмандық ұстанымдар зерттеушілер атап өтіп отыратындай Ресей патша үкіметі тарапынан қазақтарды шоқындыру саясаты мықтап қолға алынып, тұрмыстық, рухани-саяси қысым күш алып, ұлт қауіпсіздігі алаңдаушылықта тұрған уақытта тәуекел етіп, ислам құндылықтарын дәріптеген кітап шығаруы Ыбырай Алтынсарыұлы еңбегінің әлемдік ауқымдағы мұсылмандық ағартушылық мұраттармен өзектестіке жарық көргенін көрсетеді. Мұсылман адамның ой тазалығы, бой тазалығы, ниет, әрекеті, бес парызы, тұтас иманның жайы аталған еңбекте Алтынсарыұлының ұстаздық-педагогтік әлеуетіне орай ұтымды әдістемелік шешімде мазмұндалатынын Шәмшиябану Сәтбаева арнайы атап өтеді.

Еңбектің қасиеті Құран Кәрім мазмұнын ұғындыру бағытында қазақ тілі әлі таза қазақша жазба тіл дәрежесін алмай тұрған кезеңде таза қазақ тілімен жазылу фактісі – ұлт руханиятындағы елеулі тарихи мәселе.

Ш.Сәтбаева бұл еңбектің жеке факт ғана емес, тұтас Алтынсарыұлының ағартушылық мұраттарымен негізделген құбылыс болғандығына зер салады.

«Осы діни оқу құралында Ы.Алтынсариннің өлеңдері мен әңгімелеріндегі бірсыпыра ой-пікірлер, сарын-әуендермен сәйкестік, үндестіктер баршылық. Мысалы, оның «Өсиет өлеңдерінде» айтылатын «бәріміз бір адамның баласымыз, жігіттер, бір-біріңе қарасыңыз» деген жолдар «Мұсылманшылықтың тұтқасында» мынадай түрде кездеседі [5, 209 б.].

Ш.Қ.Сәтбаева бұл еңбектің құндылығын тарихи негізде бағалап, ыбырайтануда арнайы айтылмаған, үзіліп-жұлынып, толық мәнінде қозғалмаған – дін ағартушылығы бағытында алғаш тиянақты, өмірлік негіздегі ой-тоқтамдарға жол ашты.

Қорытынды. Сонымен, Ы.Алтынсариннің «Мұсылманшылықтың тұтқасы» атты еңбегі көптеген жылдар бойы салынған тыйымнан босап, қастерлі қазына қатарына қосылды. Қазақ даласына ертеде сонау алыстағы араб жерінен жетіп, қоғамдық өмірдің ой-сана, әдет-ғұрып, дәстүр-дағды дамуының бір қыры ретінде сан ғасыр бойы үзілмеген ислам діни туралы алғашқы оқу құралы бүгін де құнды. Қазіргі жариялылық, сенім мен сөз еркіндігі дінге деген көзқарасты да өзгеруі жағдайында аса бір ұқыптылықпен, нәзіктілікпен жүргізілуге тиісті тәрбие істерінің белгілі бір деңгейде нәтижелі болуы үшін, ағартушы-жазушының осы саладағы тәжірибелері де үлкен тағылым болып табылады.

Әдебиеттер тізімі

- 1 Қамзабекұлы Д. Руханият. - Алматы: Қазақпарат, 1997. – 258 б.
- 2 Әуезов М. Абайтану дәрістері. - Алматы: Рауан, 1994. – 160 б.
- 3 Жұртбай Т. Шаһабутдин Маржани және оның қазақ ой-санасына ықпалы. // Әдебиеттану ғылымы және білім беру. Ғылыми-әдістемелік жинақ. Құрастырушылар: Қ. Мәдібаева, А. Әскербекова, А. Абдиманова. Жалпы ред. басқарған: Қ. Мәдібаева. - Алматы: ҚазМемҚызПУ, 2019. - 322б.
- 4 Алтынсарин Ы. Таңдамалы шығармалары. - Алматы: Жазушы, 1995. - 324 б.
- 5 Сәтбаева Ш. Экзегетикалық дәстүрге үлес. // Ыбырай Алтынсарин тағылымы. - Алматы: Жазушы, 1991. – 357 б.
- 6 Ислам на территории бывшей Российской империи. // Энциклопедический словарь. Выпуск 1. - Москва: Издательская фирма восточная литература РАН, 1998. – 159 с.
- 7 Фазыл Р. Пламенный просветитель. // Звезда Востока. - 1991, - №4. - С 103-104.
- 8 Қалижан У. Діни ағартушылық ағым – ол да бір мектеп. // XIX ғ. екінші жартысындағы діни ағартушылық ағым және оның өнімдері туралы ақиқат. - 1998, - №9, - Б. 58-63.

Элеонора Сейсенбиева, Канипаш Мадиебаева, Айжан Юсуп

Казахский национальный женский педагогический университет, Алматы, Казахстан

Мусульманское просветительство в трудах Ы.Алтынсарина «Шариат -ул ислам»

Аннотация. В XIX веке были разработаны новые суждения по художественному полю религиозно-просветительского направления - обширного, содержательного аспекта казахской литературы. В статье рассказывается о труде Ибрая Алтынсарина, относящегося к религиозному, мусульманскому направлению казахской литературы. Литературное наследие Алтынсарина анализируется с художественной стороны. Основная цель данной статьи заключается в том, чтобы выработать логику вовлечения в научное исследование экзегетической традиции, сформировавшей наиболее

продуктивную творческую эпоху в истории казахской литературы – актуальное содержание литературного наследия XIX века - в рамках исторических предпосылок, художественной основы и принципов.

Ключевые слова: религиозное просвещение, художественные средства, экзегетика, Коран Карим, духовная энергия.

Eleonora Seisenbiyeva, Kanipash Madibayeva, Aizhan Yussup

Kazakh National women's teacher training university, Almaty, Kazakhstan

Muslim Enlightenment in Y. Altynsarin's Works "Shariat-ul Islam"

Abstract. In the XIX century, new judgments were developed on the literary field of the religious and educational direction – a significant line of the rich content of the Kazakh literature. The article describes the work of Ibrai Altynsarin in the history of Kazakh literature on religious and Muslim education. The literary heritage of Altynsarin's personality is analyzed from the literary point of view. The main purpose of this article is to develop the logic of involvement in the scientific study of the recognition of exegetical tradition within the historical background, literary basis, principles that make up the most productive creative epoch in the history of the Kazakh literature – is an urgent content of the literary heritage of XIX century.

Key words: Religious enlightenment, forming directions, exegetics, Quran Karim, spiritual energy.

References

- 1 Kamzabekuly D. Rushaniyat [Spirituality], («Kazinform», Almaty, 1997, 258 p.). [in Kazakh]
- 2 Auezov M. Abaitanu daristeri [Abai lectures], («Rauan», Almaty, 1994, 160 p.). [in Kazakh]
- 3 Zhurtbay T. SHahabwtidin Marzhani zhane onyn qazaq oi-sanasy na yqpal [Shakhabut Marzhani and his influence on Kazakh thought], Adebiettanu gylmy zhane bilim beru. Gylymi-adistemelik zhinaq [Literature Science and Education. Scientific-methodical manual], Qurastyrushylar: Q. Madibaeva, A. Askerbekova, A. Abdimanova, Zhalpy red. basqargan K. Madibaeva [Constructors: K. Madibaeva, A. Askerbekova, A. Abdimanova, General Director: K. Madibaeva], (KazMEMPU, Almaty, 2019, 322 p.). [in Kazakh]
- 4 Altynsarin I. Tandamaly shygarmalary [Selected works], (Zhazushy, Almaty, 1995, 324 p.). [in Kazakh]
- 5 Satbaeva Sh. Ekzegetikalyq dasturge ules [Contribution to the exegetical tradition], Ibrai Altynsarin tagylymy [Ibrai Altynsarin's Lessons], («Zhazushy», Almaty, 1991, 357 p.). [in Kazakh]
- 6 Islam na territorii byvshey Rossiyskoy imperii [Islam in the territory of the former Russian Empire], Entsiklopedicheskiy slovar'. Vypusk 1 [Encyclopedic Dictionary. Issue 1], (Izdatel'skaya firma vostochnaya literatura RAN, Moscow, 1998, 159 p.). [in Russian]
- 7 Fazyl R. Plamenny prosvetitel' [Flaming enlightener], («Zvezda Vostoka» [«Star of the East»], 1991, (4), P. 103-104).
- 8 Kalizhan B. Dini agartushylyq agym – ol da bir mektep [The religious education curriculum is also a school], (XIX g. ekinshi zharty syndagy dini agartushylyg agym zhane onyn onimderi turaly aqiqat [XIX century the truth about the religious education process and its products in the second half], 1998, (9), P. 58-63.). [in Kazakh]

Авторлар туралы мәлімет:

Мәдібаева Қ.Қ. – филология ғылымдарын докторы, қазақ әдебиеті кафедрасының профессоры, Қазақ ұлттық қыздар педагогикалық университеті, Гоголь көшесі 114, Алматы, Қазақстан.

Сейсенбиева Э.С. – Қазақ ұлттық қыздар педагогикалық университеті, 6D020500-Филология мамандығының 2 курс докторанты, Гоголь көшесі 114, Алматы, Қазақстан.

Юсуп А.Н. – Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті, «6D021400 – Әдебиеттану» мамандығының 3-курс докторанты, Достық даңғылы, 13, Алматы, Қазақстан.

Madibayeva KK – Doctor of Philology, Professor of the Department of Kazakh Literature, Kazakh National Women’s Teacher Training University, Gogol Str., 114, Almaty, Kazakhstan.

Seisenbiyeva E.S. – 2 rd year PhD student of specialty «6D020500 – Philology» Kazakh National Women’s Teacher Training University, Almaty, Gogol Str., 114, Kazakhstan.

Yussup A.N. - 3 rd year PhD student of specialty «6D021400 – Literary Studies» Abay Kazakh National pedagogical university, Dostyk ave., 13, Almaty, Kazakhstan.

**«Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің Хабаршысы.
Филология сериясы» журналында мақала жариялау ережесі**

1. Журналдың мақсаты. Филология ғылымдарының өзекті мәселелерін, тіл және әдебиетті оқыту әдістемелерін және де ғылыми конференциялардың ең маңызды материалдарын, библиографиялық шолу мен сын пікірлерді көрсететін әдебиеттану және тілтану саласындағы мұқият тексеруден өткен ғылыми жұмыстарды жариялау.

2. Журналда мақаланы жариялаушы автор Ғылыми басылымдар бөліміне (*мекен-жайы: 010008, Қазақстан, Нұр-Сұлтан қаласы, Қ.Сәтпаев көшесі, 2, Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, Бас ғимарат, 402 кабинет*) қолжазбаның қол қойылған бір дана қағаз нұсқасын тапсыру және **Word** форматындағы электронды нұсқасын **vest_phil@enu.kz** электрондық поштасына жіберу қажет. Қағазға басылған мақала мәтіні мен электронды нұсқасы бірдей болулары қажет. Мақаламен бірге автордың жұмыс орнынан алынған **Ілеспе хат** та тапсырылуы қажет. Мақалалар **қазақ, орыс, ағылшын** тілдерінде қабылданады.

3. Авторлардың редакцияға мақалаларды жіберуі «Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің Хабаршысында» басуға және шет тіліне аударып, қайта басуға келісімін білдіреді. Автор мақаланы редакцияға жіберу арқылы өз туралы мәліметтің дұрыстығына, мақала көшірілмегендігіне (плагиаттың жоқтығына) және басқа да заңсыз көшірмелердің жоқтығына, барлық көшірмелердің, кестелердің, сұлбалардың, иллюстрациялардың тиісті түрде рәсімделгеніне кепілдеме береді.

4. Ұсынылатын мақала көлемі (жекедеректер мен әдебиеттер тізімін қоса):
- мақалалар үшін - 8 беттен 16 бетке дейін;
- сын пікірлер (монографияға, кітапқа) және конференция туралы пікір - 6 дан 12 бетке дейін.

5. Мақалаға қойылатын талаптар:

- **Microsoft Word** (docx) форматындағы файлда;
- **Times New Roman** шрифінде;
- жақтау жолағы 2x2x2x2;
- 1,5 жоларалық интервалы;
- 14 кегл;
- мәтінді жақтау көлеміне сәйкестендіру керек;
- Әрбір азатжол қызыл сызықтан басталуы қажет (1 см шегініс);
- **транслитерация** Library of Congress (LC) жүйесінде жасалуы керек.

Мақаланың құрылымы:

XҒТАР <http://grnti.ru/> - бірінші жолдың сол жақтауында;

Автор(лар)дың аты-жөні – жолдың ортасында **қою әріппен** жазылады;

Мекеменің толық атауы, қаласы, мемлекеті (егер авторлар әртүрлі мекемелерде жұмыс істесе, онда автордың тегі мен тиісті мекеменің қасында бірдей белгіше қойылады) Автор(лар)дың **E-mail-ы** – жақша ішінде (*курсивпен*);

Мақала атауы – жолдың ортасында (жартылай қою кіші әріппен жазылады)

Аңдатпа – (100-200 сөз) формуласыз, мақаланың атауын мейлінше қайталамауы қажет; әдебиеттерге сілтемелер болмауы қажет; мақаланың құрылысын (кіріспе, зерттеу әдіснамасы мен әдістемесі, зерттеу нәтижелері, қорытынды) сақтай отырып, мақаланың қысқаша мазмұны берілуі қажет.

Түйін сөздер («Түйін сөздер» сөз тіркесі **жартылай қоюмен** белгіленеді) (5-8 сөз немесе сөз тіркестері) - Түйін сөздер зерттеу тақырыбын өте дәл бейнелеу керек, сонымен қатар, ақпараттық-ізвестіру жүйелерінде мақаланы жеңіл табуға мүмкіндік беретін мақала мәтінінің терминдерін және де басқа маңызды ұғымдарды қамтуы қажет.

Мақаланың негізгі мәтіні кіріспені, мақсат пен міндеттерді қоюылуын, зерттеу тақырыбы бойынша жұмыстардың шолуын, зерттеу әдістерін, нәтижелері/талқылауы,

қорытынды қамтуы қажет (жоларалық интервал - 1, азат жол «қызыл жолдан» - 1 см, беттеу жолағы – еніне сай жасалады).

Кестелер, суреттер – аталғаннан кейін орналастырылады. Әр иллюстрация қасында оның аталуы болуы қажет. Сурет айқын әрі сканерден өтпеген болуы керек.

Мақаладағы формулалар тек мәтінде оларға сілтеме берілсе ғана нөмірленеді.

Жалпы қолданыста бар аббревиатуралар мен қысқартулардан басқаларына міндетті түрде алғаш қолданғанда түсініктеме берілуі қажет.

Қаржылай көмек туралы ақпарат бірінші бетте көрсетіледі.

Әдебиеттер тізімі. Мәтінде әдебиеттерге сілтеме тікжақшаға алынады. Мәтіндегі әдебиеттер тізіміне сілтемелердің нөмірленуі мәтінде қолданылуына қатысты жүргізіледі: мәтінде кездескен әдебиетке алғашқы сілтеме [1, 153 б.] арқылы, екінші сілтеме [2, 185 б.] арқылы т.с.с. жүргізіледі. Мақаланың негізгі мәтініндегі кітапқа сілтеме қолданылған беттерді көрсету керек (мысалы, [1, 45 б.].)

Жарияланбаған еңбектерге сілтемелер жасалмайды. Сонымен қатар, рецензиядан өтпеген басылымдарға да сілтемелер жасалмайды (әдебиеттер тізімін, әдебиеттер тізімінің ағылшынша әзірлеу үлгісін төмендегі мақаланы рәсімдеу үлгісінен қараңыз).

Мақала соңындағы әдебиеттер тізімінен кейін библиографиялық мәліметтер орыс және ағылшын тілінде (егер мақала қазақ тілінде жазылса), қазақ және ағылшын тілінде (егер мақала орыс тілінде жазылса), орыс және қазақ тілінде (егер мақала ағылшын тілінде жазылған болса) беріледі.

Авторлар туралы мәлімет: аты-жөні, ғылыми атағы, қызметі, жұмыс орны, жұмыс орнының мекенжайы, телефон, e-mail – қазақ, орыс және ағылшын тілінде толтырылады.

6. Қолжазба мұқият тексерілген болуы қажет. Техникалық талаптарға сай келмеген қолжазбалар қайта өңдеуге қайтарылады. Қолжазбаның кейін қайтарылуы, оның журналда басылуына жіберілуін білдірмейді.

7. Электронды корректурамен жұмыс істеу. Ғылыми басылымдар бөліміне түскен мақалалар жабық (анонимді) тексеруге жіберіледі. Эксперттер ұсынылған мақалаға оның жариялау мүмкіндігі, жақсарту қажеттілігі немесе қабылданбауы туралы дәлелді қорытындысын қамтитын жазбаша сын пікір береді. Жарамсыз деп таныған мақала қайтара қарастырылмайды. Мақаланы түзетуге ұсыныс берген жағдайда авторлар үш күн аралығында мақаланың корректурасын жіберу керек. Мақаланың түзетілген нұсқасы мен автордың рецензентке жауабы редакцияға жіберіледі. Оң сын пікірлер алған мақалалар оларды талқылау және басылымға бекіту үшін журналдың редакциялық алқасына ұсынылады.

Журналдың басылым жиілігі: жылына 4 рет.

8. Төлемақы. Басылымға рұқсат етілген мақала авторларына келесі реквизиттер бойынша төлем жасау қажет (ЕҰУ қызметкерлері үшін - 4500 теңге; басқа ұйым қызметкерлеріне - 5500 теңге).

Реквизиттер:

- 1) РГП ПХВ «Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева» МОН РК
АО «Банк ЦентрКредит»
БИК банка: КСJBKZKX
ИИК: KZ978562203105747338
Кбе 16
Кнп 859- за статью

- 2) РГП ПХВ «Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева» МОН РК
АО «Bank RBK»
Бик банка: KINCKZKA
ИИК: KZ498210439858161073
Кбе 16
Кнп 859 – за статью

- 3) РГП ПХВ «Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева» МОН РК
АО «ForteBank»
БИК Банка: IRTYKZKA
ИИК: KZ599650000040502847
Кбе 16
Кнп 859 – за статью

- 4) РГП ПХВ «Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева» МОН РК
АО «НародныйБанкКазахстан»
БИК Банка: HSBKKZKX
ИИК: KZ946010111000382181
Кбе 16
Кнп 859. - за статью

«Мақала үшін, автордың АТЫ-ЖӨНІ»

Provisions on articles submitted to the journal “Bulletin of the L.N. Gumilyov Eurasian National University. Philology Series”

1. Goal of the journal. Publication of carefully selected original scientific papers in the fields of literary studies, linguistics, reflecting the actual problems of philology, language and literature teaching methods, most significant proceedings of scientific conferences, bibliographic summaries and reviews.

2. An author who wishes to publish a paper in the journal must submit the paper in one hard copy (printed version), signed by the author, to the scientific publication office (at the address: 010008, the Republic of Kazakhstan, Nur-Sultan, Satpayev St., 2. The L.N. Gumilyov Eurasian National University, Main Administrative Building, Office 402) and by e-mail **vest_phil@enu.kz** in **Word** format. At the same time, strict compliance between Word-version and the hard copy is required. And also the authors need to submit a cover letter.

Language of publications: Kazakh, Russian, English.

3. Submission of papers to the scientific publication office means the authors' consent to the right of the Publisher, the L.N. Gumilyov Eurasian National University, to publish papers in the journal and their re-publication in any foreign language. By submitting the text of the paper for publication in the journal, the author guarantees the correctness of all information about themselves, lack of plagiarism and other forms of unauthorized use in the article, proper formulation of all borrowings of text, tables, diagrams, and illustrations.

4. The recommended volume of the paper (including metadata and references):

- for papers – between 8-16 pages;
- for reviews (of monographs, books), reviews on conferences – between 6-12 pages.

5. Text formatting requirements:

- Microsoft Word file format (docx);
- Times New Roman font;
- the size of the fields 2 * 2 * 2 * 2;
- line spacing 1,0;
- size 14;
- text alignment in width;
- each paragraph beginning with the main line (indent 1 cm);
- transliteration is carried out according to the Library of Congress (LC) system.

Structure of the article:

IASTI <http://grnti.ru/> – first line, left

The content of the metadata about the author (see Рәсімдеу үлгісі / Paper template)

Initials and Surname of the author (s) – center alignment, italics

Full name of the affiliation, city, country (if the authors work in different organizations, you need to put the same icon next to the name of the author and the corresponding organization)

Author's e-mail (s) – in brackets (italics)

Paper title – center alignment (bold)

Abstract (100-200 words) must not contain formulas or repeat the content of the paper; it must not contain bibliographic references; it must reflect the summary of the paper, preserving the structure of the paper – introduction, methodology and research methods, research results, conclusion.

Key words (the phrase «Keywords» is bold) (5-8 words/word groups). Keywords must be extremely accurate to reflect the subject area of the study, include terms from the text of the paper and other important concepts that make it possible to facilitate and expand the possibilities of finding the paper by means of an information retrieval system).

The main text of the paper must contain an introduction, setting goals and objectives, a review of works on the research topic, research methods, results / discussions conclusion / conclusions – line spacing – 1, «main line» indent – 1.25 cm, justified alignment.

Tables, figures must be placed after the mention. Each illustration must be followed by the inscription. Figures should be clear, clean, and unscanned. Only those formulas referenced in the text are subjected to numbering.

All abbreviations and shprttenings, with the exception of obviously well-known, must be decoded when first used in the text.

Information about the financial support of the work is indicated on the first page in the form of a footnote.

References. In the text, references are indicated in square brackets. References must be numbered strictly in the order of mention in the text. The first reference in the text to a reference must have the number [1, 153 p.], the second – [2, 185 p.], Etc. The reference to the book in the main text of the article should be accompanied by an indication of the pages used (for example, [1, 45 p.]). Links to unpublished works are not allowed. Undesirable references to unlicensed publications are not recommended (examples of the description of the list of references, descriptions of the list of references in English, see below in the sample article).

At the end of the paper, after the list of references, it is necessary to indicate bibliographic data in Russian and English (if the paper is in Kazakh), in Kazakh and English (if the paper is in Russian) and in Russian and Kazakh (if the paper is in English language).

Information about the authors: last name, first name, patronymic, scientific degree, position, affiliation, full business address, telephone, e-mail – in Kazakh, Russian and English.

6. The manuscript must be carefully verified. Non-compliant manuscripts will be returned for revision. Returning for revision does not mean that the manuscript has been accepted for publication.

7. Work with electronic proofreading. Papers submitted to the Department of Scientific Publications (editing office) are sent for anonymous review. Experts give a written review of the submitted paper with a reasoned conclusion about the possibility of its publication, the need to send for revision or (rejection) of the paper. Papers that have received a negative review are not accepted for reconsideration. Authors should, within three days, send the proofreading of the paper if it is decided to finalize the paper. Corrected versions of papers and the author's response to the reviewer are sent to the editor. Papers with positive reviews are submitted to the editorial board of the journal for discussion and approval for publication.

Periodicity of the journal: 4 times a year.

8. Payment. Authors who have received a positive opinion on publication must pay to the following banking details (for ENU employees – 4,500 KZT, for outside organizations – 5,500 KZT).

Реквизиты:

- 1) РГП ПХВ «Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева» МОН РК
АО «Банк ЦентрКредит»
БИК банка: КСЖВКЗКХ
ИИК: KZ978562203105747338
Кбе 16
Кпн 859- за статью

- 2) РГП ПХВ «Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева» МОН РК
АО «Bank RBK»
Бик банка: KINCKZKA
ИИК: KZ498210439858161073
Кбе 16
Кпн 859 – за статью

- 3) РГП ПХВ «Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева» МОН РК
АО «ForteBank»
БИК Банка: IRTYKZKA
ИИК: KZ599650000040502847
Кбе 16
Кпн 859 – за статью

- 4) РГП ПХВ «Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева» МОН РК
АО «НародныйБанкКазахстан»
БИК Банка: HSBKKZKX
ИИК: KZ946010111000382181
Кбе 16
Кпн 859. - за статью

«For the publication, Name of the author»

Положение о рукописях, представляемых в журнал «Вестник Евразийского национального университета им. Л.Н. Гумилева. Серия Филология»

1. Цель журнала. Публикация тщательно отобранных оригинальных научных работ в области литературоведения и языкознания, отражающих актуальные проблемы филологических наук, методы преподавания языка и литературы, а также наиболее значимые материалы научных конференций, библиографические обзоры и рецензии.

2. Автору, желающему опубликовать статью в журнале, необходимо представить рукопись в твердой копии (распечатанном варианте) в одном экземпляре, подписанном автором, в Отдел научных изданий (по адресу: 010008, Казахстан, г. Нур-Султан, ул. Сатпаева, 2, Евразийский национальный университет им. Л.Н. Гумилева, Учебно-административный корпус, каб. 402) и по e-mail vest_phil@enu.kz. При этом должно быть строго выдержано соответствие между Word-файлом и твердой копией. Также авторам необходимо предоставить **сопроводительное письмо**.

Язык публикаций: казахский, русский, английский.

3. Отправление статей в редакцию означает согласие авторов на право Издателя – Евразийского национального университета им. Л.Н. Гумилева – публикации статей в журнале и переиздания их на любом иностранном языке. Представляя текст работы для публикации в журнале, автор гарантирует правильность всех сведений о себе, отсутствие плагиата и других форм неправомерного заимствования в рукописи, надлежащее оформление всех заимствований текста, таблиц, схем, иллюстраций.

4. Рекомендованный объем (включая метаданные и список литературы):

- для статей – от 8 до 16 страниц;
- для рецензий (на монографии), отзывов о конференциях – от 6 до 12 страниц.

5. Требования к форматированию текста:

- формат файла Microsoft Word (docx);
- шрифт Times New Roman;
- размер полей 2*2*2*2;
- междустрочный интервал 1,0; – кегль 14;
- выравнивание текста по ширине;
- каждый абзац должен начинаться с красной строки (отступ 1 см);
- транслитерация осуществляется по системе Library of Congress (LC).

Схема построения статьи:

ГРНТИ <http://grnti.ru/> – первая строка, слева

Содержание метаданных об авторе (см. Рәсімдеу үлгісі/Образец оформления статьи/ Template)

Инициалы и фамилия автора(ов) – выравнивание по центру (начертание курсивом)

Полное наименование организации, город, страна (если авторы работают в разных организациях, необходимо поставить одинаковый значок около фамилии автора и соответствующей организации)

E-mail автора(ов) – в скобках (начертание курсивом)

Название статьи – выравнивание по центру (начертание полужирным)

Аннотация (100-200 слов) не должна содержать формулы, по содержанию повторять название статьи; не должна содержать библиографические ссылки; должна отражать краткое содержание статьи, сохраняя структуру статьи – введение, методологию и методику исследования, результаты исследования, заключение.

Ключевые слова (словосочетание «Ключевые слова» выделяется полужирным) (5-8 слов/словосочетаний). Ключевые слова должны предельно точно отражать предметную область исследования, включать термины из текста статьи и другие важные понятия, позволяющие об-

---

легчить и расширить возможности нахождения статьи средствами информационно-поисковой системы).

Основной текст статьи должен содержать введение, постановку цели и задач, обзор работ по теме исследования, методы исследования, результаты/обсуждение, заключение/выводы – межстрочный интервал – 1, отступ «красной строки» – 1,25 см, выравнивание по ширине.

Таблицы, рисунки необходимо располагать после упоминания. С каждой иллюстрацией должна следовать надпись. Рисунки должны быть четкими, чистыми, несканированными. В статье нумеруются лишь те формулы, на которые по тексту есть ссылки.

Все аббревиатуры и сокращения, за исключением заведомо общеизвестных, должны быть расшифрованы при первом употреблении в тексте.

Сведения о финансовой поддержке работы указываются на первой странице в виде сноски.

Список литературы. В тексте ссылки обозначаются в квадратных скобках. Ссылки должны быть пронумерованы строго по порядку упоминания в тексте. Первая ссылка в тексте на литературу должна иметь номер [1, 153 с.], вторая - [2, 185 с.] и т.д. Ссылка на книгу в основном тексте статьи должна сопровождаться указанием использованных страниц (например, [1, 45 с.]). Ссылки на неопубликованные работы не допускаются. Нежелательны ссылки на нецензурируемые издания (примеры описания списка литературы, описания списка литературы на английском языке см. ниже в образце оформления статьи).

В конце статьи, после списка литературы, необходимо указать библиографические данные на русском и английском языках (если статья оформлена на казахском языке), на казахском и английском языках (если статья оформлена на русском языке) и на русском и казахском языках (если статья оформлена на английском языке).

Сведения об авторах: фамилия, имя, отчество, научная степень, должность, место работы, полный служебный адрес, телефон, e-mail – на казахском, русском и английском языках.

6. Рукопись должна быть тщательно выверена. Рукописи, не соответствующие техническим требованиям, будут возвращены на доработку. Возвращение на доработку не означает, что рукопись принята к опубликованию.

7. Работа с электронной корректурой. Статьи, поступившие в Отдел научных изданий (редакция), отправляются на анонимное рецензирование. Эксперты дают письменную рецензию на представленную статью с мотивированным заключением о возможности ее опубликования, необходимости направить на доработку или (отклонении) статьи. Статьи, получившие отрицательную рецензию, к повторному рассмотрению не принимаются. Авторам в течение трех дней необходимо отправить корректуру статьи в случае принятия решения о доработке статьи. Исправленные варианты статей и ответ автора рецензенту присылаются в редакцию. Статьи, имеющие положительные рецензии, представляются редколлегии журнала для обсуждения и утверждения для публикации.

Периодичность журнала: 4 раза в год.

8. Оплата. Авторам, получившим положительное заключение к опубликованию, необходимо произвести оплату по следующим реквизитам (для сотрудников ЕНУ – 4500 тенге, для сторонних организаций – 5500 тенге):

Реквизиты:

- 1) РГП ПХВ «Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева» МОН РК
АО «Банк ЦентрКредит»
БИК банка: КСЖВКЗКХ
ИИК: KZ978562203105747338
Кбе 16
Кпн 859- за статью

- 2) РГП ПХВ «Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева» МОН РК
АО «Bank RBK»
Бик банка: KINCKZKA
ИИК: KZ498210439858161073
Кбе 16
Кпн 859 – за статью

- 3) РГП ПХВ «Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева» МОН РК
АО «ForteBank»
БИК Банка: IRTYKZKA
ИИК: KZ599650000040502847
Кбе 16
Кпн 859 – за статью

- 4) РГП ПХВ «Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева» МОН РК
АО «НародныйБанкКазахстан»
БИК Банка: HSBKKZKX
ИИК: KZ946010111000382181
Кбе 16
Кпн 859. - за статью

«За публикацию ФИО автора»

Редактор: Дихан Қамзабекұлы
Шығарушы редактор: І.Р. Құрманғалиев
Дизайн: Ілияс Рысбекұлы

Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің
ХАБАРШЫСЫ. Филология сериясы.
- 2019. - 4 (129). - Нұр-Сұлтан: ЕҰУ. 207-б.
Шартты б.т. - 19,0   Таралымы - 35 дана

Мәтін мазмұнына типография жауап бермейді.

Редакция мекенжайы: 010008, Қазақстан Республикасы,
Нұр-Сұлтан қаласы, Қ. Сәтбаев көшесі, 2.
Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті
Тел.: +7(7172) 709-500 (ішкі 31-413)

Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің
баспасында басылды